

HD
20
22

HÖGSTA DOMSTOLENS VERKSAMHETSBERÄTTELSE

Innehållsförteckning

Ordföranden har ordet _____	s. 5
Två nya justitieråd _____	s. 7
Ny kanslichef _____	s. 13
Internationella strömningar _____	s. 14
Besök av presidenterna för de högsta domstolarna i Europa _____	s. 31
Bättre domskrivning och effektivare kommunikation _____	s. 35
Rättsfall i korthet _____	s. 36
Några händelser under året _____	s. 42

Ordföranden har ordet

I likhet med andra domstolar kommunicerar Högsta domstolen med omvärlden på en mängd olika sätt. Det sker exempelvis genom information på vår webbplats och genom olika nyhetsmeddelanden som vi skickar ut.

Det centrala i kommunikationen är emellertid det som domstolen förmedlar genom sina domar och beslut. Det gäller framför allt i fråga om de cirka hundra vägledande avgöranden (prejudikat) som domstolen meddelar varje år. Dessa avgöranden kan röra helt olika frågor inom ramen för de rättsområden som Högsta domstolen ansvarar för. Ser man till de avgöranden som getts under detta år kan det konstateras att spännvidden som vanligt är stor. Det kan handla om ifall svenska domstolar kan pröva åtal för folkrättsbrott begånget i Sudan mot en person som varken är svensk medborgare eller bor här i landet. Men det kan också röra rattfylleri vid framförande av en A-traktor eller ersättning till passagerare vid inställda flygningar.

En redogörelse för några av domstolens viktigare avgöranden under året finns längre fram i denna verksamhetsberättelse.

Att det som förmedlas genom våra prejudikat är centralt i vår verksamhet kommer också till uttryck genom det omfattande arbete som vi lägger ner på att utforma våra avgöranden. Först presenterar en justitiesekreterare, efter en omfattande utredning, ett förslag till avgörande. Därefter ligger

det på det justitieråd som är referent och särskilt ansvarig för målet att presentera sitt förslag till avgörande. Detta blir sedan föremål för en omfattande genomgång av samtliga de domare som deltar. Det gäller naturligtvis i fråga om de juridiska ställningstagandena. De måste förstås hålla högsta klass. Men arbetet med att utforma domen i fråga om språk, disposition och andra frågor som har med domens utformning att göra är också något som behandlas ingående av alla de ledamöter som deltar i avgörandet. De aktuella texterna går igenom mening för mening, stycke för stycke i syfte att se till så att texten blir så klar och tydlig som möjligt. Det är också viktigt att texten är konsekvent och logiskt sammanhängande.

Vissa avgöranden är förhållandevis korta medan andra är betydligt mer omfattande. Arbetet med de omfattande avgörandena kan ibland vara mycket tidskrävande.

Det är viktigt för domstolen att inte bara internt arbeta med de frågor som rör utformningen av våra prejudikat. Av stor betydelse är också att få synpunkter från de som på olika sätt tar del av resultatet av vårt arbete.

Vi har därför under året bjudit in advokater, åklagare och domare men även företrädare för media, myndigheter och universitet för att ta del av deras synpunkter på våra avgöranden. Det ledde till mycket givande diskussioner.

Det var förstås glädjande att kunna konstatera att uppfattningen var att våra avgöranden generellt sett är tydliga och klara och att språket uppfattas som korrekt och förhållandevis enkelt. Samtidigt kom det i olika avseenden fram mycket värdefulla synpunkter och förslag. Flera av dessa har vi redan börjat diskutera. Och det arbetet kommer att fortsätta.

En annan erfarenhet av dessa diskussioner var att det kan skilja sig åt en hel del när det gäller hur olika grupper som tar del av våra avgöranden läser dessa. Parternas intressen av ett klart och tydligt avgörande är förstås särskilt viktigt. Men det finns också många andra läsare av våra avgöranden. Och här kan det exempelvis konstateras att en tingsrättsdomare och en juridikprofessor kan söka olika svar i våra avgöranden och följaktligen ha olika önskemål när det gäller utformningen. Detsamma gäller förstås även för medias representanter som ska förmedla innehållet vidare till en bredare krets. Även om det kan vara svårt för domstolen att möta alla olika önskemål är det mycket värdefullt att få närmare kunskap om hur olika grupper av mottagare ser på avgörandena.

När ni tar del av innehållet i årets verksamhetsberättelse kommer ni att se att den till betydande del är inriktad på det internationella inslaget i Högsta domstolens verksamhet.

Den dömande verksamheten vid landets domstolar är inte längre så

nationell som den var för trettio år sedan. När jag och många i min generation studerade juridik var inslaget av internationella frågeställningar mycket begränsat. Som ung student hade jag inte några tankar på att mitt kommande yrkesliv i relativt stor utsträckning skulle bestå av läsning av internationella texter och av domar från domstolar utanför Sverige. I och med Sveriges anslutning till EU och genom Europakonventionens ökade betydelse ingår de svenska domstolarna numera i ett tydligt europeiskrättsligt sammanhang.

Det visar sig förstås i den dömande verksamheten. Men det betyder också att vi på ett helt annat sätt än tidigare har kontakter med domstolar och domare i resten av Europa.

Ett exempel på detta är det samarbete som förekommer mellan presidenterna och ordförandena för de högsta domstolarna inom EU. Där ingår också ofta företrädare för EU-domstolen och Europadomstolen. Inom ramen för det s.k. presidentnätverket arrangerade Högsta domstolen under året en större konferens med deltagare från många europiska högsta domstolar. Arrangemanget beskrivs närmare i en särskild artikel längre fram i verksamhetsberättelsen.

Även i övrigt finns som nämns beskrivningar av hur det internationella inslaget påverkar Högsta domstolens verksamhet. Det är min förhoppning att det som där finns att läsa och det som i övrigt presenteras i årets verksamhetsberättelse upplevs som intressant och stimulerande. God läsning!

ANDERS EKA
JUSTITIERÅD OCH
HÖGSTA DOMSTOLENS ORDFÖRANDE

vå nya justitieråd

Högsta domstolen har under 2022 fått två nya justitieråd. Jonas Malmberg, som kom från anställningen som ordförande vid Arbetsdomstolen, började i maj och Christine Lager, tidigare hovrättslagman i Svea hovrätt, började i september.

Var juridiken ett självklart val eller hade det lika gärna kunnat bli något helt annat?

Christine: Juridiken var inget självklart val. Jag är yngst av fyra syskon och ingen av dem eller mina föräldrar hade gått gymnasiet, förutom ett av mina syskon som gått en praktisk gymnasieutbildning. Inte ens gymnasiet var självklart, men en fransklärare ryckte tag i mig och sa ”det är klart att du ska gå en teoretisk gymnasieutbildning”. Väl på gymnasiet ville jag göra praktik inom något kulturellt, t.ex. på teater eller en tidning, men det var svårt att få praktikplats. Jag praktiserade i stället av en tillfällighet på Gotlands tingsrätt. Jag visste inget om juridik men en fiskal gjorde ett fantastiskt program för mig och jag blev alldeles tagen.

Jonas: Jag är uppvuxen i stadsdelen Norby i Uppsala, som på 60-talet kallades docentgettot. I den miljön var det en självklarhet att gå gymnasiet. Jag ►

sökte sedan ämnesläroarbetsutbildningar men kom inte in. Det var lättare att komma in på juristprogrammet, som var mitt sjundehandsval.

Vad fick er att söka tjänsten som justitieråd?

Jonas: Jag hade varit ordförande i Arbetsdomstolen i tio år och tyckte att det var dags för en ny utmaning. Det kändes kul att prova på en ny miljö och ett nytt sammanhang.

Christine: Jag har gjort väldigt olika saker under mitt yrkesliv. Jag har jobbat i olika chefspositioner sedan jag var 39 år. Nu senast har jag varit chef på avdelning 2 i Svea hovrätt – en avdelning inriktad på dispositiva tvistemål, Patent- och marknadsöverdomstolen och hyresrätt. Det är en suverän avdelning och jag hade tänkt stanna där fram till pensionen. Jag pratade dock med en kompis och sa att ska man göra något annat så skulle det vara justitieråd. Jag kände att jag hade energi och att det skulle vara roligt att få fokusera mer på juridiken igen.

Hur har den första tiden varit i HD?

Christine: Jag är fortfarande inne på mina första veckor här i HD. Det har varit en väldigt fin och intensiv början. Det är en fantastisk och välkomnande stämning här och jag har från start fått uppleva kollegialiteten mellan justitieråden – att man utifrån var och ens djupa kunskaper och erfarenheter samarbetar öppet, nyfiket och respektfullt. Det är precis så som jag hade hört att det skulle vara och det har jag sett fram emot. Det är mycket nytt och många nya rutiner att komma in i även om jag är van domare.

Jonas: Jag har blivit imponerad av

organisationen, hur verksamheten drivs framåt och de underlag som vi får från justitiesekreterare och beredningsjurister. Jag har även imponerats av hur många duktiga människor som arbetar här och det engagemang man möter i hela organisationen. Jag uppskattar det kollegiala arbetet. Det är en hög nivå på diskussionerna och stämningen är tillåtande. Det finns en äldre nidsbild av HD, med ett ganska hårt klimat. Den stämmer inte.

Vilka förhoppningar har ni inför framtiden på HD?

Jonas: Förhoppningen innan jag kom hit var att få jobba med kvalificerad problemlösning tillsammans med andra. Den har verkligen infriats. Det är kul att få ta del av kollegornas kunnande och imponerande förmåga att hitta lösningar på t.ex. skrivproblem. Jag har lämnat min juridiska komfortzon efter att huvudsakligen ha sysslat med arbetsrätt i 30 år. På Arbetsdomstolen tyckte jag att jag kunde de flesta frågor som dök upp men här i HD är det i större utsträckning nya frågeställningar.

Christine: Jag hoppas att få syssla med mycket kvalificerad juridik, med riktigt bra underlag. Min förhoppning är att det råder ett öppet arbetsklimat där alla justitieråd är välkomna med sina perspektiv oberoende av anställningsordning, och att man försöker förstå varandra även om man har olika åsikter. Så här långt har mina förhoppningar mer än väl infriats.

Finns eller fanns det några farhågor inför framtiden på HD?

Christine: En farhåga innan jag kom hit var att det skulle sitta gamla hierarkier i väggarna. En annan var att arbetet skulle vara för splittrat.

Christine Lager
Justitieråd

Hög kvalitet på prejudikaten är HD:s främsta uppgift. En farhåga är därför om det finns tillräcklig tid för prejudikatbildningen, mot bakgrund särskilt av den ökande måltillströmningen. Det finns en fantastisk beredningsorganisation men i slutändan är det 14 dömande justitieråd som ska ta ställning till allt. Att ha ett högt målinflöde och samtidigt upprätthålla en hög kvalitet tror jag är den största utmaningen.

Jonas: I 30 års tid har jag haft en tillvaro, både på universitet och i Arbetsdomstolen, där jag i stor utsträckning styrt över min arbetstid. Det är en omställning att gå in i en organisation som innebär att man blir mycket mer uppbounden. Jag instämmer även i Christines bild att det är en utmaning med att ha ett högt målinflöde och samtidigt upprätthålla en hög kvalitet i dömandet. Både för HD som helhet och för vart och ett av justitieråden.

Ni kommer båda närmast från andra domstolar med prejudikatbildande funktion. Vad är likheterna respektive skillnaderna jämfört med HD:s prejudikatbildning?

Jonas: Det finns skillnader. Att leda rättstillämpningen handlar om att påverka andra domstolar men också rättslivet i övrigt. HD skriver mer för tingsrätt och hovrätt. I Arbetsdomstolen skriver man mindre för andra domstolar och mer för arbetsmarknadens parter. Det är också så att rättsreglernas funktioner skiljer sig mellan olika rättsområden. Inom en del rättsområden har det antagits regler av lagstiftaren med vissa syften som ska genomföras, där de kan stöta ihop med andra intressen, såsom rättssäkerheten. Inom arbetsrätten bygger reglerna mer på normer

som utvecklas av arbetsmarknadens parter och på sedvänjan i arbetslivet. Det påverkar sättet att ta sig an rättsområdet och även hur man dömer.

Christine: En skillnad är att min tidigare arbetsplats inte hade en renodlad prejudikatroll eftersom den var uppblandad med annan målhantering. I HD är det mycket mer renodlat, även om det är en bredd på måltyperna, eftersom prejudikattrollen är betydligt spetsigare. Patent- och marknadsöverdomstolen har även andra dispensgrunder än i HD. Vad gäller hyresrätten är hovrätten sista instans och det saknas krav på prövningstillstånd. Därutöver är juridiken på Patent- och marknadsöverdomstolens område väldigt harmoniserad. Jag har därför arbetat mycket med EU-rätt. EU-rätten kommer förstås in i arbetet i HD också, men inte lika ofta som i Patent- och marknadsöverdomstolen.

Finns det något område eller någon fråga som ni är särskilt intresserade av?

Christine: Jag kan inte säga att jag väntar på en särskild fråga. Men vissa områden är jag mer erfaren inom och det blir då roligt av den anledningen. Samtidigt är det stimulerande att få jobba med helt olika områden, men med just prejudikatbildning. Jag hoppas på att få jobba brett och att det någon gång kommer grundläggande frågor om EU-stadgan och den typen av förhållande till EU-rätten. Jag har inte arbetat särskilt mycket med straffrätt på senare tid, så det ska bli intressant att komma tillbaka till det. I grund och botten är det den rättsliga analysen – oavsett område – som jag ser fram emot att få koncentrera mig på för att bidra i prejudikatbildningen.

Jonas Malmberg
Justitieråd

Jonas: En domare ska inte ha en agenda för hur rättsreglerna på ett visst område bör utvecklas. Jag ser heller inte som min uppgift att "bevaka" något särskilt rättsområde, utan att möta de frågor som dyker upp med öppet sinne. Jag hoppas, oavsett rättsområde, kunna bidra till att HD har en hög kvalitet i dömandet och att vi förmår skriva avgöranden som är övertygande och får en hög grad av legitimitet. De målsättningar som jag har ligger alltså mer på ett metaplan.

Finns det några utmaningar från era tidigare yrkesliv som ni minns särskilt?

Jonas: En speciell period i mitt forskarliv var när det s.k. Laval-målet blev föremål för ett så stort intresse, både nationellt och i Europa. Det var dels uppladdningen inför EU-domstolens dom 2007, dels den fortsatta diskussionen efter domen. Denna period blev svensk arbetsrätts "15 minutes of fame". I Norden försökte jag förklara hur EU-rätten fungerar. I övriga Europa handlade det om att försöka öka förståelsen för svensk och nordisk arbetsrätt och arbetsmarknad.

Christine: Efter att jag var administrativ fiskal på Svea hovrätt testade jag att arbeta på byrå. Det var en utmaning att ta sig an rollen som processande ombud. Man förberedde sig men när man kom till rätten kunde en part eller ett vittne säga något helt annat än vad man fått höra tidigare. En annan erfarenhet jag har med mig var när jag fick mitt första chefsjobb som departementsråd, vilket skedde i samband med att fildelningsdebatten briserade. Att hantera chefsrollen, förhandla om direktiv, värna personalen och hantera medieintresset var en utmaning.

Vad gör ni helst när ni inte arbetar?

Christine: Jag älskar mitt Gotland. Jag har ett lantställe där jag vill vara så mycket jag kan med min familj. Jag har en snickarverkstad, gillar att odla och att vara ute i naturen. Sedan älskar jag kultur, musik och att resa.

Jonas: Jag springer tillsammans med kompisar och åker långfärdsskridskor och skidor på vintern. Jag är gärna i norra Bohuslän.

Vad var er senaste kulturupplevelse som ni kan tipsa om?

Christine: Jag brukar läsa några böcker parallellt och gärna olika genrer. Jag läste nyligen ut "En gentleman i Moskva", som jag verkligen kan rekommendera, och "Trion" av Johanna Hedman som också var superbra.

Jonas: Jag såg Eva Dahlgren på operan med Kungliga Hovkapellet, vilket var en fin upplevelse. Kenneth Branaghs film Belfast gör jag också gärna reklam för. Den var både rörande och gripande.

Stämmer det att ni är f.d. kollegor?

Jonas: Vi satt ting tillsammans i Uppsala. När jag sedan kom till Svea hovrätt var Christine administrativ fiskal där.

Christine: Sedan dess har vi inte arbetat ihop, men har stött på varandra genom åren. Och vi har kommit fram till att vi är nästan lika gamla, sånär som på 14 dagar.

y kanslichef

Högsta domstolen har under 2022 fått en ny kanslichef. Jens Wieslander började i augusti och kom närmast från en anställning som hovrättsråd och vice ordförande i Svea hovrätt.

Varför sökte du anställningen som kanslichef?

Högsta domstolen har jag mycket goda erfarenheter av sedan förut och längtade därför tillbaka till huset och människorna här. Det övergripande uppdraget som oberoende prejudikatinstans är viktigt, särskilt i en orolig omvärld. Det är spännande att få fortsätta att utveckla den verksamheten, nu i en annan funktion än förra gången jag var här. Att under arbetslivet få växla mellan dömande och chefskap är också värdefullt.

Hur ser en vanlig arbetsdag ut för dig som kanslichef?

Det är i så fall en oförutsägbar och varierad dag, med frågor som kan uppkomma med kort varsel och kräva omprioriteringar av den agenda jag har tänkt mig. Det finns också en fast struktur med planering av den löpande verksamheten, interna och externa möten och mera omfattande utvecklingsprojekt. Det gäller att hålla fokus på både det korta och det långa perspektivet, ofta samtidigt.

Hur tillbringar du din lediga tid?

Helst i naturen, under alla årstider – det intresset har bara blivit starkare med tiden. Tennis spelar jag några gånger i veckan. Jag läser gärna och har nyligen återvänt till Kerstin Ekman, men Colson Whitehead och Lina Wolff står på tur. Med två barn i tonåren händer det också en del på hemmaplan.

Vad har du för råd till yngre jurister?

Det är bra att ha bredd i sina yrkeserfarenheter, att helt enkelt ta reda på hur det går till i flera olika verksamheter och yrkesroller. En karriär behöver inte vara spikrak eftersom det kan vara svårt att förutse vilka möjligheter som erbjuds. Gör gärna saker lite utanför bekvämlighetszonen. Det tvingar fram nya perspektiv och utvecklar dina förmågor.

Jens Wieslander

Jur.kand. 1996 vid Uppsala universitet

Assessor i Svea hovrätt 2003

Rättssakkunnig och kansliråd i Justitiedepartementet 2003-2011

Rådman i Stockholms tingsrätt 2011-2014

Beredningschef i Högsta domstolen 2014-2018

Hovrättsråd och vice ordförande i Svea hovrätt 2018-2022

Kanslichef i Högsta domstolen från den 22 augusti 2022

Internationella strömningar

Svensk lagstiftning och rättstillämpning sker till stor del genom ett samspel med internationell rätt och internationella domstolar. Högsta domstolens prejudikatverksamhet präglas i allt större utsträckning av denna internationalisering. Att tillämpa EU-rätt, Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna och internationella konventioner är nu en naturlig del av Högsta domstolens arbete. Men hur är egentligen förhållandet mellan Högsta domstolen samt EU-domstolen och Europadomstolen? Och hur påverkar internationella konventioner och en allt oroligare omvärld de prejudikat som Högsta domstolen meddelar?

I 2 3 4

*En dialog mellan EU-domstolen
och Högsta domstolen*

*Europadomstolen och
Högsta domstolen*

*Tolkning av konventionsbaserad
förmögenhetsrättslig lagstiftning*

*Högsta domstolen och
de internationella brotten*

СЪД НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ
TRIBUNAL DE JUSTICIA DE LA UNIÓN EUROPEA
SODNI DVŮR EVROPSKÉ UNIE
DEN EUROPEISCHE UNIONS DOMSTOL
GERICHTSHOF DER EUROPAÏSCHE UNIE
EUROOPA LIIDU KOHUS
ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ
COURT OF JUSTICE OF THE EUROPEAN UNION
COUR DE JUSTICE DE L'UNION EUROPÉENNE
CÚIRT BHEITHIÚNAIS AN AONTAIS EORPAIGH
SUD EUROPSKE UNIE
CORTE DI GIUSTIZIA DELL'UNIONE EUROPEA

LUXEMBOURG

EROPAS SAVENIBRAS TIESA
EUROPOS SĄJUNČIOS TEISININKŲ TEISMAI
AZ EURÓPAI UNIÓN BÍROSÁGA
IL-QORTI TAL GIUSTIZZJA TAL-UNJONI EWROPEA
HOFF VAN JUSTITIE VAN DE EUROPESE UNIE
TRYBUNAŁ SPRAWIEDLIWOSCI UNII EUROPEJSKIEJ
TRIBUNAL DE JUSTIÇA DA UNIÃO EUROPEIA
CURTEA DE JUSTITIE A UNIUNII EUROPENE
SÚDNY DVOR EURÓPSKEJ UNIE
SODIŠČE EVROPSKE UNIE
EUROOPAN UNIONIN TUOMUSTUEN
EUROPEISKA UNIONENS DOMSTOL

- 1229064 -

DOMSTOLENS DOM (fjärde avdelningen)
den 14 juli 2022

”Begäran om förhandsavgörande – Domstols behörighet och erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar – Föräldraansvar – Förordning (EG) nr 2201/2003 – Artikel 8.1 och artikel 61 a – Allmän behörighet – Principen om *perpetuatio fori* – Ett barn byter, under domstolsförfarandet, hemvist från en medlemsstat i Europeiska unionen till ett tredjeland som är anslutet till 1996 års Haagkonvention”

I mål C-572/21,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Högsta domstolen (Sverige) genom beslut av den 14 september 2021, inkom till domstolen den 16 september 2021, i målet

CC

mot

VO,

meddelar

DOMSTOLEN (fjärde avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden C. Lycourgos samt domarna S. Rodin, J.-C. Bonichot, L.S. Rossi (referent) och O. Spineanu-Matei,

generaladvokat: M. Szpunar,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som inkommit,

* Känslig information

En dialog mellan EU-domstolen och Högsta domstolen

Genom Sveriges medlemskap i EU blev EU-rätten en del av den svenska rättsordningen. Medlemskapet har även inneburit att de svenska domstolarnas roll har förändrats och de har numera ett ansvar för att EU-rätten tillämpas på ett korrekt sätt. I och med en alltmer internationaliserad omvärld ställs de svenska domstolarna också allt oftare inför rättsfrågor som aktualiserar en tillämpning av EU-rätten, antingen som direkt gällande eller som grundläggande för utformningen av svensk lagstiftning.

En av EU-domstolens främsta uppgifter är att ansvara för utvecklingen av EU-rätten och att söka säkerställa en enhetlig tillämpning i alla medlemsstater. Det har därför varit viktigt att skapa ett samarbete mellan EU-domstolen och de nationella domstolarna. Centralt i detta samarbete är förfarandet för förhandsavgörande, dvs. att en nationell domstol kan vända sig till EU-domstolen när den behöver besked om EU-rättens rätta innebörd.

Begäran om förhandsavgörande i Högsta domstolen

Vid tillämpningen av unionsrätten kan de nationella domstolarna ställas inför en otydlig lagregel, en lagregel som tillåter olika tolkningar eller frågan om en EU-rättsakts giltighet. Alla domstolar i medlemsstaterna får i en sådan situation begära förhandsavgörande från EU-domstolen, enligt

artikel 267 i Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (FEUF), under förutsättning att det är nödvändigt för att döma i saken.

För Högsta domstolen föreligger det emellertid inte bara en rätt utan också en långtgående skyldighet att begära förhandsavgörande. Endast om det unionsrättsliga rättsläget är klart eller klarlagt kan en slutinstans avstå från att inhämta förhandsavgörande. Detta innebär att Högsta domstolen – tillsammans med andra slutinstanser – har ålagts ett särskilt ansvar i fråga om unionsrättens korrekta och enhetliga tillämpning.

Frågan om det ska inhämtas ett förhandsavgörande i Högsta domstolen kan uppkomma såväl på parternas som på domstolens egna initiativ. Beslut om att inhämta förhandsavgörande fattas av fem justitieråd och ett sådant beslut föregås i regel av kom- ►

municering med parterna i fråga om såväl behovet av ett förhandsavgörande som utformningen av de frågor som ska ställas till EU-domstolen.

Begäran om förhandsavgörande utformas i enlighet med EU-domstolens riktlinjer och innehåller en beskrivning av alla relevanta omständigheter i målet och en redogörelse för aktuella svenska bestämmelser. Högsta domstolens beslut att inhämta förhandsavgörande publiceras sedan en tid tillbaka på domstolens webbplats.

Under den tid då EU-domstolen handlägger begäran om förhandsavgörande vilandeförklaras målet i Högsta domstolen. Genomsnittstiden för EU-domstolen att meddela ett förhandsavgörande är cirka 15 månader. När EU-domstolens dom i målet har meddelats återupptas målet i Högsta domstolen och avgörs då på grundval av de tolkningsbesked som EU-domstolen lämnat.

Under de senaste åren har Högsta domstolen begärt förhandsavgöranden i flera mål. Som exempel kan nämnas att förhandsavgörande har begärts i fråga om dataskyddsförordningen innefattar ett krav på nationell processrättslig lagstiftning om editionsplikt. I ett annat mål har förhandsavgörande inhämtats i fråga om unionsrätten innebär att den nationella domstolen måste pröva om diskriminering skett även om den som anklagas för diskriminering har medgett talan men samtidigt inte vitsordat att diskriminering skett. Förhandsavgörande har även inhämtats i fråga om ett ad hoc-skiljeavtals förenlighet med just bestämmelsen om förhandsavgörande i artikel 267 i FEUF.

Förhållandet mellan EU-domstolen och Högsta domstolen

Samarbetet mellan EU-domstolen och de nationella domstolarna vilar på en funktionsfördelning. Det är EU-domstolens uppgift att tolka unionsrätten och uttala sig om dess giltighet medan det är den nationella domstolens uppgift att tillämpa EU-rätten i det enskilda fallet (se NJA 2014 s. 79). Detta innebär att Högsta domstolen är förhindrad att tolka en bestämmelse som har beslutats på unionsnivå på ett sätt som ändrar dess innehåll eller effekt. Samtidigt är det Högsta domstolen som har att tillämpa den svenska rätten och att bedöma de faktiska omständigheterna i målet. I den mån EU-domstolen ändå uttalar sig i dessa frågor är förhandsavgörandet inte bindande i den delen (se ”Unionen” NJA 2020 s. 147 p. 18).

Genom att Högsta domstolen begär förhandsavgörande får EU-domstolen information om de tillämpningsproblem som uppstår i Sverige. Därigenom kan EU-domstolen bistå Högsta domstolen med klargörande av EU-rättens innehåll. Begäran om förhandsavgörande kan alltså, som EU-domstolen ofta har uttryckt det, beskrivas som en dialog mellan de nationella domstolarna och EU-domstolen. Vikten av denna dialog lär inte avta med tiden. Tvärtom talar EU-rättens ständiga utveckling och det alltmer internationaliserade samhälle som domstolarna verkar i snarare för att detta samarbete kommer att både fördjupas och intensifieras.

2. Utan hinder av 2 kap. 1 § beaktas även om en författning eller föreskrift är tillämplig på ett annat område än det som anges i författningen eller föreskriften. En sådan föreskrift får dock inte tillämpas på ett annat område än det som anges i författningen eller föreskriften.

ropeiska konventionen d. 4 nov. 1950 om skydd för mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna

...som befinner sig under deras jurisdiktion, de fri-

2.

Europadomstolen och Högsta domstolen

Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna blev den 1 januari 1995 svensk lag och erhöll då grundlagsskydd. Högsta domstolen tog emellertid även dessförinnan i viss utsträckning hänsyn till Europakonventionen i sin rättstillämpning. Bland annat utvecklades tidigt principerna om en konventionskonform tolkning, dvs. att svensk lag så långt möjligt skulle tolkas i överensstämmelse med Europakonventionen, men att svensk lag skulle tillämpas om det fanns en konflikt mellan regelverken (se NJA 1973 s. 423). Fastän konventionen alltså även innan den blev svensk lag hade ett tämligen stort genomslag är det tydligt att den efter denna brytpunkt har en allt större betydelse i rättstillämpningen.

Förhållandet mellan Europadomstolen och Högsta domstolen

Europadomstolen behandlar frågor om tolkning och tillämpning av Europakonventionen och ska säkerställa att de stater som anslutit sig till konventionen respekterar denna. Den som anser att en medlemsstat har utsatt denne för en kränkning av någon av rättigheterna enligt konventionen kan klaga till Europadomstolen efter att alla nationella rättsmedel har uttömts. Europadomstolens dom i ett svenskt mål är bindande för Sverige, som också är skyldigt att verkställa domen.

När ett mål avser artiklar i Europakonventionen, aktualiseras betydelse

sen av Europadomstolens avgöranden. Högsta domstolen har då ofta hänvisat till avgöranden från Europadomstolen som stöd för ett rättsligt resonemang, även då avgörandet har meddelats inom ramen för det förfarande om rådgivande yttranden som Sverige inte har anslutit sig till, se "Det kaliforniska surrogatarrangemanget" NJA 2019 s. 504 p. 31. I avgörandet, som i stor utsträckning grundades på rätten till skydd för privat- och familjeliv enligt artikel 8 och den praxis som Europadomstolen hade utvecklat vid surrogatarrangemang, uttalade domstolen att ett sådant rådgivande yttrande får anses ha ett "betydande rättskällevärde vid tolkningen" av konventionen. ►

Europakonventionen i Högsta domstolens praxis

Europarätten har på många sätt påverkat Högsta domstolens rättsbildning och domstolen har även i dessa frågor en uppgift att vägleda rättstillämpningen. Högsta domstolen fäster stor vikt vid avgöranden från Europadomstolen och redogör ibland förhållandevis utförligt för relevant praxis därifrån och dess betydelse. I exempelvis plenumålet ”Kontaktförbudsprövningen” NJA 2020 s. 1061, som gällde frågan om domstolsprövning av ett förbud enligt lagen om kontaktförbud som löpt ut när domstolen avgör målet, redogjorde domstolen bl.a. för rätten till en rättvis rättegång (artikel 6) och Europadomstolens praxis avseende denna rättighet.

Det kan påpekas att Högsta domstolen inte har intagit någon minimalistisk hållning till konventionens rättigheter. Tvärtom har domstolen i rättsfallet NJA 2012 s. 211 p. 19 framhållit att det svenska systemet med ”viss marginal” ska leva upp till kravet på effektiva rättsmedel i artikel 13. Att det svenska rättsmedelssystemet är konventionsenligt har på nationell nivå främst Högsta domstolen att vaka över, men ytterst ankommer denna prövning naturligtvis på Europadomstolen.

I det sammanhanget kan även nämnas rättsfallet NJA 2005 s. 462 i vilket Högsta domstolen prövade om en enskild person hade rätt till skadestånd av staten för ekonomisk och ideell skada på den grunden att brottsmisstankar mot honom inte hade prövats inom skälig tid. Högsta domstolen grundade i avgörandet en rätt till skadestånd direkt på artikel 13 (som innebär att länderna ska tillhandahålla ett effektivt rättsmedel) när ersättning inte omedelbart kunde grundas på

den svenska skadeståndslagen. Enligt Högsta domstolen skulle det innebära ett konventionsbrott om en skadelidande ställdes utan rättsmedel och övervägande skäl – bl.a. Europadomstolens praxis – ansågs tala för att svensk domstol skulle kunna döma ut ett ideellt skadestånd, vilket också skedde i det aktuella målet. Numera finns det en bestämmelse i skadeståndslagen om ansvar när en skada har uppkommit genom en överträdelse av konventionen.

Det finns också exempel på att Högsta domstolen har gått längre än Europadomstolen i syfte att den samlade innebörden av europarättsliga och inhemska svenska regler ska bli konsekvent och likformig. Rätten att inte bli lagförd eller straffad två gånger för samma brott eller gärning (*ne bis in idem*) har således inte begränsats till situationer av *res judicata* (när ett av förfarandena har avslutats genom ett lagakraftvunnet avgörande) utan omfattar också *lis pendens*-situationer (där ett tidigare inlett förfarande fortfarande pågår), trots att konventionsrätten inte ansetts kräva detta, se ”Juniavgörandet” NJA 2013 s. 502 p. 70.

Ytterligare frågor om *ne bis in idem* har även aktualiserats på andra rättsområden (se t.ex. NJA 2015 s. 587 om körkortsåterkallelse efter trafikbrott och ”Avstängningen från högskoleprovet” NJA 2022 s. 118).

Europakonventionen och Europadomstolens praxis har alltså en stor påverkan på Högsta domstolens rättsbildning och prejudikatbildning. Överhuvudtaget har det blivit viktigt för domstolarna att applicera ett alltmer internationellt perspektiv; Europarätten kan alltså även framöver förväntas ha en stor påverkan på Högsta domstolen och dess rättsutvecklande och rättsskapande roll.

Europadomstolen
Foto: Council of Europe

3.

Tolkning av konventionsbaserad förmögenhetsrättslig lagstiftning

En stor del av svensk lagstiftning på förmögenhetsrättens område är baserad på eller inspirerad av internationella konventioner. Detta gäller lagstiftning där transaktioner över landsgränser förekommer. I sådana situationer är det viktigt att reglerna på olika sidor om en gräns inte varierar alltför mycket. Klassiska områden är framför allt transporträtten och immaterialrätten. Men även det viktiga köpeavtalets regler bygger på en konvention.

Utgångspunkten för tolkningen av en konvention eller konventionsbaserad lagstiftning är de folkrättsliga tolkningsreglerna som beskrivs i Wienkonventionen om traktaträtten. Även i övrigt finns stöd och vägledning i form av uttalanden från olika auktoritativa organ, men i många avseenden kvarstår oklarheter där tolkningen och tillämpningen framstår som omstridd eller osäker. För sådana situationer behövs tolkningsprinciper.

Några rättsområden som bygger på konventioner

Regleringen av fraktavtalet för samtliga transportslag bygger på internationella konventioner. Beträffande järnvägs- och lufttransporter gäller konventionerna som svensk lag. För landsvägstransporter regleras nationella transporter i en lag och internationella transporter i en annan lag. Sjötransporterna har i nordiskt samarbete transformerats till nationella regler i sjölagen, men dessa

bygger på vad Sverige folkrättsligt är bundet av.

Immaterialrätten och dess rättigheter representerar stora värden för både företag och det allmänna. Svensk immaterialrätt är starkt konventionsbunden samtidigt som nationell rätt under senare tid i hög grad har påverkats av unionsrätten. Efter ett långvarigt arbete kunde slutligen Förenta nationernas konvention den 11 april 1980 angående avtal om internationella köp av varor (CISG) ►

antas. CISG har fått en mycket stor anslutning och drygt 90 stater har tillträtt den. I Sverige gäller konventionen som lag. För nationella köp finns köplagen som i allt väsentligt bygger på konventionens regler.

Tolkning av konventioner i Högsta domstolen

Högsta domstolen har i ett antal rättsfall under senare år utvecklat tolkningsprinciper för konventioner och konventionsbaserad lagstiftning.¹ De principer som anges nedan kan sägas styra Högsta domstolens tolkningsverksamhet i mål där sådana regler aktualiseras.

För att fastställa den rätta meningen av en konventionsregel beaktas såväl den gängse meningen av konventionens uttryck sedd i sitt sammanhang och mot bakgrunden av konventionsregleringens ändamål och syfte, som de generella principer som får anses komma till uttryck i konventionen. Det kan här bli fråga om att tolka de ord som används i konventionen, varvid konventionens olika officiella språk måste beaktas.

Regelverken syftar till att åstadkomma en rimlig riskfördelning avseende de problem som kan uppkomma i samband med att avtalet genomförs. En utgångspunkt för tolkningen är att den avsedda riskfördelningen ska upprätthållas.

Förarbeten, om sådana finns, liksom omständigheterna vid konventionens ingående, kan ge ledning för att fastställa innebörden. Inom transporträtten, där olika konventioner reglerar skilda transportsätt, kan det vara

av betydelse hur man har löst en viss fråga för ett annat transportslag. Om lösningen är densamma i flera konventioner, så kan det bilda utgångspunkt för en transporträttslig princip som vägleder även vid tolkningen av en konvention som inte uttryckligen reglerar frågan.

Nationell rättspraxis från konventionsstaterna är givetvis av stor betydelse i den mån det går att utläsa någon enhetlighet i tillämpningen. När det gäller tolkningen av konventioner måste numera uppmärksammas om EU kan ha anslutit sig till dessa. Det kan då finnas rättspraxis rörande konventionen såsom en del av unionsrätten. Denna praxis är givetvis av intresse även när transporten inte omfattas av unionsrätten.

Slutligen kan domstolarna vid tolkning av en konvention använda den juridiska litteraturen från olika länder. Framträder en allmän mening bör denna typiskt sett följas. När en fråga inte regleras i en konvention bör konventionsregleringens syfte och de generella principer som får anses komma till uttryck i konventionen beaktas (jfr artikel 7 CISG).

Sammantaget måste konstateras att Högsta domstolen genom senare års avgöranden har gett en ovanligt utförlig beskrivning av hur den ser på tolkning av internationella konventioner och lagstiftning som bygger på dessa.

¹ Rättsfallen är "Akzo Nobel" NJA 2014 s. 425 som rörde en urspårning vid en internationell järnvägstransport, "Cadillacen i Miami" NJA 2016 s. 149, angående tolkning av Haag-Visbyreglerna beträffande gods som skadats i lastningshamn, "Kopparn blev till sten" NJA 2016 s. 465, som rörde tolkning av CISG vid ett internationellt köp, "Potatisetanolen" NJA 2016 s. 563 och "Cigarettpunktskatten" NJA 2022 s. 469 som rörde tolkning av CMR samt "Thai Airways" NJA 2016 s. 900 som rörde tolkning av Montrealkonventionen om flygtransporter.

4.

Högsta domstolen och de internationella brotten

En orolig värld med krig, konflikter och ökade flyktingströmmar har medfört att internationella brott som folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser prövas i svenska domstolar. Två mål rörande internationella brott har under senare år prövats i Högsta domstolen.

Foto: NY Times/TT

Allmänt om den internationella straffrätten

Den internationella straffrätten, som tillämpas i svenska domstolar, är i grunden en tillämpning av svensk straffrätt på brott som begåtts utomlands. I vilken utsträckning svenska domstolar har behörighet att döma över sådana brott styrs av reglerna i 2 kap. brottsbalken. Själva straffbestämmelserna finns numera i en särskild lag, lagen om straff för vissa internationella brott (2014:406), där bl.a. de internationella brotten folkmord, krigsförbrytelse och brott mot mänskligheten straffbeläggs.

Det finns även en internationell straffrätt i mer snäv mening (folkrättsstraffrätt) som tillämpas av internationella domstolar och som kan sägas utgöra en skärningspunkt mellan den internationella humanitära rätten (krigets lagar) och olika instrument om mänskliga rättigheter. Folkrättsstraffrätten med individuellt straffrättsligt ansvar och särskilda internationella brott med universell jurisdiktion har tillkommit efter andra världskriget och vilar utvecklingsmässigt på tre historiska milstolpar.

- Den internationella rättsordning, de s.k. Nürnbergprinciperna, som tillämpades vid Nürnberggrättegångarna och som sedermera bekräftades av FN:s generalförsamling.
- Arbetet i de av FN tillsatta krigsförbrytartribunalerna för forna Jugoslavien och Rwanda där de internationella brotten enligt internationell straffrätt bekräftades vara en del av sedvanerätten.
- Tillkomsten av Romstadgan och den Internationella brottmålsdomstolen i Haag (ICC) 2002, som innebar en kodifiering av den

internationella straffrätten och inrättandet av en permanent domstol med universell jurisdiktion för de internationella brotten.

”Krigsposeringarna” NJA 2021 s. 303

Målet gällde ansvar för krigsförbrytelse enligt 4 § lagen om straff för vissa internationella brott. Brotten bestod i att den tilltalade, som deltog som soldat i peshmergastyrkorna i Irak i strider mot IS under 2015, hade poserat på fotografier och i en film framför stympade avlidna personer från motståndarsidan.

De huvudsakliga frågorna i målet var om döda personer skulle betraktas som skyddade personer inom den internationella straffrätten och om poserandet och spridningen av fotografierna och filmen hade varit ägnat att allvarligt kränka de avlidnas värdighet. En ytterligare fråga var om krigsförbrytelse är ett brott av sådan art att fängelse normalt ska ådömas.

Eftersom den svenska lagen i frågan vad som avses med en skyddad person hänvisar till vad som gäller enligt Genèvekonventionerna och annars enligt allmän folkrätt (sedvanerätt) i en väpnad konflikt, innebar Högsta domstolens prövning i denna del en tillämpning och i viss mån en utveckling av den internationella humanitära rätten.

Högsta domstolen tog i sin bedömning utgångspunkt i Romstadgans straffbestämmelser samt i vad som kunde utrönas om innebörden av sedvanerätten i praxis från internationella domstolar samt från andra länders domstolar. Slutsatsen blev att döda personer ska betraktas som skyddade personer vid krigsförbrytelser av det slag som var aktuella i målet.

Högsta domstolen konstaterade vidare ►

att gärningarna innefattat sådana skändande och nedvärderande inslag som var ägnade att allvarligt kränka de avlidna personernas värdighet. Den tilltalade dömdes därför för fyra fall av krigsförbrytelse. Det slogs också fast att det är ett brott av sådan art att fängelse normalt ska väljas som påföljd. Straffet bestämdes till fängelse ett år.

”Universalitetsprincipen” Mål Ö 1314-22

Åklagaren hade väckt åtal mot två personer för medhjälp till folkrättsbrott som de, i egenskap av företrädare för bolag inom en svensk oljebolagskoncern, skulle ha begått i Sudan under åren 1999–2003. Den ena personen var schweizisk medborgare och bosatt i Schweiz. Han befann sig i Schweiz när åtalet väcktes.

Högsta domstolen prövade om svensk domstol var behörig att pröva åtalet mot den schweiziske medborgaren. Domstolen konstaterade att brottet enligt de svenska lagreglerna omfattades av s.k. universell jurisdiktion. Det innebär att en svensk domstol som utgångspunkt är behörig att pröva målet oberoende av vem som har begått brottet, vem brottet har riktats mot och var brottet har begåtts.

Högsta domstolen slog fast att det även vid utövande av universell jurisdiktion krävs någon form av anknytning till Sverige för att ett åtal ska kunna prövas här. Ytterligare en förutsättning är att det inte finns något hinder mot det i allmän folkrätt.

Högsta domstolen kom fram till att anknytningen till Sverige var tillräcklig för att åtalet skulle få prövas i svensk domstol och att det inte fanns något hinder mot det i allmän folkrätt. Det förhållandet att den åtalade inte befann sig i Sverige ansågs inte utgöra något hinder mot svensk domsrätt, eftersom anknytningen i andra avseenden ansågs tillräcklig.

Som de här två målen exemplifierat blir straffrättsskipningen alltmer global. Vad som sker i andra delar av världen i krig eller andra konflikter påverkar svenska domstolar i ökad utsträckning och behovet av en klagörande praxis från såväl internationella domstolar och tribunaler som nationella domstolar blir allt större. Det nu pågående kriget i Ukraina är en påminnelse om att internationella brott och överträdelser av den internationella humanitära rätten inte är något som endast hör till historien.

Besøg av presidenterna för de högsta domstolarna i Europa

I maj 2022 arrangerade Högsta domstolen Stockholm Colloquium – en konferens för presidenterna för de högsta domstolarna i Europa. Presidenter från mer än 30 länder deltog och diskuterade frågor på temat öppna data och artificiell intelligens.

Sedan 2004 finns ett nätverk för presidenterna för de högsta domstolarna i Europeiska unionen (Network of the Presidents of the Supreme Judicial Courts of the European Union). Nätverket består av presidenter från EU:s 27 medlemsländer och ett antal andra europeiska länder som är anslutna såsom associerade medlemmar respektive observatörer.

Nätverket syftar till att föra de högsta domstolarna närmare varandra genom att uppmuntra till diskussioner och erfarenhetsutbyten. Med jämna mellanrum anordnas därför så kallade Colloquium. Högsta domstolen arrangerade Stockholm Colloquium den 5–7 maj 2022. Konferensen skulle ha genomförts redan under 2020 men fick, liksom mycket annat, ställas in på grund av Coronapandemin. Det var därför glädjande att äntligen få välkomna nätverkets medlemmar till Stockholm.

Temat för Stockholm Colloquium var öppna data och artificiell intelligens. Under konferensen presenterades

rapporter om bland annat publicering av rättsfall, behandling av personuppgifter i domar och beslut samt domstolarnas användning av öppna data och artificiell intelligens. Varje presentation efterföljdes av fri diskussion och erfarenhetsutbyte. Professor Iain Cameron vid Uppsala universitet, som också är Sveriges medlem i Venedigkommissionen, avrundade konferensen med en presentation om kommissionens arbete. Utöver konferensen besökte deltagarna Högsta domstolen, där det bjöds på skönsång i form av svenska vårsånger framförda av Domstolskören. Stockholm Colloquium avslutades med ett uppskattat besök till Vasamuseet. Efter en guidad tur serverades självklart traditionsenliga köttbullar.

Bettina Limperg är nätverkets president och president för den Federala Högsta domstolen i Tyskland. Vi fick tillfälle att ställa några frågor till henne om bl.a. hennes roll i nätverket, Stockholm Colloquium och nätverkets framtid.

Hur länge har du varit president för nätverket och vad är presidentens roll?

Jag har haft äran att vara president för nätverket sedan april 2021.

Presidentens roll är att representera nätverket och att vara ledamot i dess styrelse. Styrelsen består av elva presidenter från de högsta domstolarna i Europa och leder nätverkets arbete under tiden mellan dess generalförsamlingar.

Hur bedrivs nätverkets arbete?

Syftet med nätverket är att främja utbyte av åsikter och erfarenheter i frågor som rör dels rättspraxis, dels Europeiska unionens högsta domstolars organisation och funktion när de utför sina uppgifter. Inom nätverket träffas presidenterna regelbundet – personligen och online – för att diskutera frågor av gemensamt intresse, för att utbyta idéer om den senaste rättsutvecklingen och för att dela information. Mångfalden av ämnen sträcker sig från domstolarnas oberoende och rättsstatsprincipen till effekterna av Covid-19 på rättsväsendet i hela Europa. I nätverkets gemensamma portal för rättspraxis kan medlemmar söka i nationella rättspraxisdatabaser. Dessutom driver nätverket ett utbytesprogram som möjliggör ett levande erfarenhetsutbyte med kollegor med liknande ansvarsområden. Vi har också en grupp med yngre kollegor som jämför aktuella juridiska problem och lösningar bland medlemsländerna.

På grund av Coronapandemin sköts Stockholm Colloquium upp i nästan två år. Hur kändes det att äntligen träffa dina europeiska kollegor igen?

Jag vill först och främst betona hur

tacksam jag är för att ordföranden Anders Eka och Högsta domstolen organiserade Colloquium så perfekt. Det var fantastiskt att äntligen träffa alla europeiska kollegor personligen igen. Även om det har varit bra att träffas åtminstone virtuellt vid flera tillfällen, visade Stockholm Colloquium tydligt att onlinemöten inte helt kan ersätta möten ansikte mot ansikte. Personliga möten mellan domare från olika medlemsstater stärker förtroendet och respekten mellan de olika inblandade domstolarna. Den underbara stämningen i vackra Stockholm gjorde det lätt för alla att känna en riktig ”europeisk anda” och att föra diskussioner som var koncentrerade, givande och öppna.

Vad tar du särskilt med dig från diskussionerna under Stockholm Colloquium?

Stockholm Colloquium har visat att rättsligt samarbete i Europa är oundgängligt, särskilt i en värld som ständigt blir mer komplicerad och ställer oss inför återkommande utmaningar. Det har blivit tydligt att det aldrig har varit viktigare att hålla kontakten och ta sig an dessa utmaningar tillsammans. Det var av stort intresse att få veta hur högsta domstolarna i de olika medlemsstaterna främjar publiceringen av domstolsbeslut och hanterar både möjligheter och risker med artificiell intelligens. För- och nackdelarna med användningen av artificiell intelligens i rättsligt beslutsfattande är naturligtvis öppna för debatt. Det var också intressant att diskutera hur interna arbetsmetoder i de högsta domstolarna kan förbättras genom den ökande användningen av öppna data.

Bettina Limperg

Nätverkets president och
president för den Federala
Högsta domstolen i Tyskland

**Hur ser du på nätverkets
utveckling och framtid? Finns
det några särskilda utmaningar
framöver?**

Nätverket är ett unikt forum för att sammanföra människor och idéer från de högsta domstolarna i Europa. Det kan främja en genuin dialog i ett enat och solidariskt Europa och stärka rättsväsendets ställning gentemot den lagstiftande och verkställande makten. I synnerhet bidrar det till skyddet och upprätthållandet av rättsstatsprincipen i Europa. Medlemmarna i nätverket fortsätter att inse värdet av rättsstatsprincipen och vill måna om att den förblir stark, som en av hörnstenarna som Europeiska unionen har byggts på. En stor utmaning kommer att vara att skydda rättsväsendets oberoende, vilket är oundgängligt för att upprätthålla rättsstatsprincipen, i alla medlemsstater.

Bättre domskrivning och effektivare kommunikation

Hur kan Högsta domstolen förbättra sina avgöranden och vad bör göras för att öka informationen om och tillgängligheten till dem? För att ta reda på det bjöd Högsta domstolen in till diskussion med företrädare för de som avgörandena riktar sig till.

Högsta domstolens huvuduppgift är att leda rättsutvecklingen. För att på bästa sätt kunna göra det krävs att domstolens avgöranden är tydliga och transparenta för de som ska tillämpa avgörandena samt för parter och allmänhet. Högsta domstolen arbetar därför ständigt med att utveckla såväl hur avgörandena ska utformas som hur de ska kommuniceras och göras tillgängliga. Som ett led i det arbetet anordnade domstolen i april 2022 tre möten med representanter för advokater, domstolar, media, myndigheter, åklagare och universitet.

Inför mötet fick deltagarna ta del av fyra avgöranden från domstolen och ett antal frågor om vad de ansåg om dels utformningen av och språket i avgörandena, dels hur Högsta domstolen kommunicerar sina avgöranden. Samtliga tre möten leddes av Marie B. Hagsgård. Vid mötena deltog även justitieråd, men de var där endast för att lyssna till diskussionerna.

Uppfattningen var att avgörandena har utvecklats mycket de senaste åren. De

är tydliga och transparenta och språket är enkelt och bra. Den allmänna meningen var därför att grundstrukturen inte behöver förändras. Däremot bör justeringar göras för att ytterligare öka transparensen. Det kan finnas ett värde i att ha mer likartade skrivningar för att beskriva vad som utgör frågan i målet och avgörandena skulle tjäna på en mer enhetlig rubriksättning. Vidare bör referatrubriken utgöra en del av avgörandet redan när det meddelas.

Vad gäller kommunikation uttrycktes att hemsidan kan utvecklas så att det blir lättare att hitta avgörandena. Dessutom bör det lämnas information i förväg om kommande föredragningar, förhandlingar och avgöranden. Det skulle skapa bättre möjligheter för media att rapportera om viktiga och uppmärksammade avgöranden.

Mötena var mycket givande och har gett domstolen nya uppslag och perspektiv. Nu pågår arbetet med att mer i detalj analysera vilka förslag som bör genomföras och hur de på bästa sätt kan få genomslag i det dagliga arbetet.

Marie B. Hagsgård

Extern konsult med lång erfarenhet av utvecklingsarbete i domstolar

Rättsfall i korthet

2022

CIVILRÄTT

Reklamationsskyldighet avseende prisets skälighet?

(NJA 2022 s. 3, "Svartöns pris")

En konsument hade anlitat ett byggbolag för renoveringsarbeten. De avtalade inte om något fast pris, utan konsumenten skulle betala skäligt pris i enlighet med 36 § konsumenttjänstlagen. Tvist uppstod om prisets skälighet. Tingsrätten hänsköt (genom s.k. hissdispens) en fråga till Högsta domstolen, nämligen om det finns en allmän reklamationsskyldighet enligt 36 § avseende prisets skälighet. Högsta domstolen kom fram till att det inte finns någon sådan reklamationsskyldighet, men att det inte hindrar att en passivitet i fråga om att göra gällande återkrav av betalning kan medföra att rätten till återbetalning går förlorad.

Make kunde inte överta ett hyresavtal som var ogiltigt på grund av hyresgästens svek vid avtalets ingående

(NJA 2022 s. 82, "Lägenheten på Karla-plan")

Efter en tvist vid hyresnämnden förlorade en hyresgäst sitt hyresavtal (rätten till förlängning av hyresavtalet) på grund av att hon lämnat vilseledande uppgifter när avtalet skrevs. Uppgifterna rörde ett lägenhetsbyte som var en förutsättning för att värden skulle ingå hyresavtalet med henne. Hennes make ville bo kvar i lägenheten och menade att han hade övertagit hyresavtalet. Högsta domstolen kom fram till att rätten till övertagande för make eller sambo inte gäller när avtalet mellan

hyresvärden och hyresgästen är ogiltigt till följd av hyresgästens svek vid avtalets ingående. Detta gäller även när hyresgästen har förlorat rätten till förlängning efter tvist i hyresnämnden.

Kravbrev som skickats till en gäldenär som hade förvaltare avbröt inte preskriptionstiden

(NJA 2022 s. 150, "Preskription och förvaltarskap")

Innan gäldenären fick förvaltare hade han ådragit sig skulder och förpliktats att betala skulderna genom ett beslut (utslag) av Kronofogdemyndigheten. Ett inkassobolag hade tagit över fordran och årligen skickat flera kravbrev till honom. Bolaget begärde verkställighet av utslaget. Högsta domstolen klargjorde att en gäldenär som har förvaltare inte är behörig att personligen ta emot ett krav avseende en skuld som omfattas av förvaltarens uppdrag. För att få preskriptionsavbrytande verkan måste kravet komma förvaltaren till handa. Eftersom bolaget inte hade bevisat att breven kommit gäldenärens förvaltare till handa inom preskriptionstiden, var fordringen preskriberad.

Gåvor till ett barn innebar en kränkning av det andra barnets laglott

(NJA 2022 s. 277, "Pennygåvorna till dottern")

En man avled och efterlämnade sin maka och två barn, varav ett särkullbarn och ett samkullbarn. Samkullbarnet hade före dödsfallet tagit emot två pennygåvor från sin far. Särkullbarnet ansåg att gåvorna var att likställa med testamente och yrkade att

gåvorna skulle återbäras till dödsboet till den del de kränkte hennes laglott. Kontakten mellan mannen och särkullbarnet hade brutits efter en konflikt och mannen hade vid flera tillfällen sagt att han skulle göra särkullbarnet arvlöst och att samkullbarnet skulle få arva allt. Mot bakgrund av mannens uttalanden bedömde Högsta domstolen att det fick antas att gåvorna lämnats väsentligen för dödsfalls skull. Gåvorna skulle därför återbäras så att särkullbarnet fick ut sin laglott.

Brandskada som vållats av andrahandshyresgäst var förstahandshyresgästens ansvar

(NJA 2022 s. 329, "Brandskadan i asyllägenheten")

Migrationsverket hyrde en lägenhet för att använda den som bostad till asylsökande. Lägenheten skadades genom en brand anlagd av den som bodde i lägenheten. Fastighetsägarens försäkringsbolag begärde ersättning för brandskadan av Migrationsverket, i egenskap av förstahandshyresgäst. Avgörande för Migrationsverkets ersättningsskyldighet var om den som bodde i lägenheten var att betrakta som andrahandshyresgäst eller om hon i stället skulle bedömas som inneboende eller inhyst. Högsta domstolen ansåg att den som bodde i lägenheten hade självständigt brukat lägenheten på ett sådant sätt som gällde för en andrahandshyresgäst. Migrationsverket var därför som förstahandshyresgäst ansvarigt för brandskadan gentemot fastighetsägaren.

Ett rättsfall om när ett återkallat testamente på nytt kan bli giltigt

(NJA 2022 s. 509, "De två testamentena")

En kvinna hade upprättat två testamente – ett 2012 och ett 2017. I det senare angavs att det skulle ersätta tidigare upprättade testamente. Vid kvinnans död stod det klart att hon hade återkallat 2017 års testamente. I hennes bostad påträffades kopior av 2012 års testamente och originalet fanns i hennes bankfack. Tvist uppstod mellan kvinnans släktingar och testamentstagaren enligt 2012 års testamente. Frågan var om kvinnan hade

tagit tillbaka sin återkallelse av 2012 års testamente. Högsta domstolen klargjorde att för att ett testamente på nytt ska få giltighet krävs att det av omständigheterna framgår att detta var testators yttersta vilja. Det är den som påstår att testatorn har tagit tillbaka återkallelsen och att testamentet därför ska gälla på nytt som ska bevisa detta. Högsta domstolen kom fram till att testamentstagaren hade styrkt att 2012 års testamente gav uttryck för kvinnans yttersta vilja vilket innebar att detta gällde på nytt.

Konsument fick ersättning av bank för obehöriga transaktioner som gjorts från konsumentens konto

(NJA 2022 s. 522, "BankID-bedrägeriet")

En bedragare lyckades få en konsument att lämna ut koden till sitt BankID. Detta möjliggjorde flera transaktioner från konsumentens konto. Om en obehörig transaktion har skett är huvudregeln att betaltjänstleverantören ska återställa kontot till den ställning som det skulle ha haft om transaktionen inte hade skett. Har transaktionen kunnat ske för att kontohavaren inte skyddat sitt BankID eller liknande ansvarar en kontohavare som är konsument för hela beloppet endast när denna har handlat särskilt klandervärt. Enligt Högsta domstolen var konsumentens handlande grovt oaksamt men inte särskilt klandervärt. Banken skulle därför i allt väsentligt återställa kontot.

Relationen mellan två kvinnor var sådan att ett parförhållande enligt sambolagen förelåg

(NJA 2022 s. 645, "Samborna på Sollerön")

Två kvinnor bodde tillsammans och hade gemensamt hushåll. De hade inte något sexuellt samliv. När den ena kvinnan avled föll en försäkring ut. Förmånstagare var i första hand sambo och i andra hand släktingar. Det blev tvist mellan den avlidna kvinnans föräldrar och den andra kvinnan om vem som hade rätt till ersättningen. Högsta domstolen konstaterade att ett förhållande utan sexuellt samliv kan utgöra ett parförhållande i sambolagens mening, om relationen kännetecknas ►

av en sådan nära gemenskap i personligt hänseende som normalt förekommer mellan gifta. Av betydelse är om det finns en speciell samhörighet och tillit mellan personerna och en vilja att tillsammans dela livet. Utredningen gav stöd för att kvinnorna levde i en sådan nära personlig gemenskap. Den andra kvinnan hade därför rätt till försäkringsersättning.

Ett avgörande om kompensation till flygpassagerare

(24 november, "Flyget till Sotji")

En flygning från Göteborg till Sotji ställdes in och två passagerare ombokades till en flygning som avgick och kom fram ett dygn tidigare än planerat. Om en flygning ställs in ska passagerarna, enligt flygpasagerarförordningen, erbjudas att välja mellan återbetalning och ombokning. De har också som huvudregel rätt till viss kompensation. Kompensationen minskas om passagerare erbjuds ombokning till en flygning med en ankomsttid som inte överstiger den ursprungliga tidtabellsenliga ankomsttiden med viss tid. Av EU-domstolens praxis följer att minskning inte ska göras när en flygning har ställts in och en passagerare har ombokats till en flygning som avgår och kommer fram tidigare än planerat. Högsta domstolen kom därför fram till att de två passagerarna skulle få full ersättning.

Ska en hyresrätt som ombildats till bostadsrätt under ett samboförhållande ingå i en bodelning?

(2 december, "Sambons ombildade bostad")

En sambo hade en hyresrätt som hon förvärvat före samboförhållandet och som under samboförhållandet ombildades till en bostadsrätt. Den sambo som innehaft hyresrätten förvärvade bostadsrätten. Samborna fortsatte att använda lägenheten som sitt gemensamma hem. När samboförhållandet upplöstes elva år senare blev det tvistigt om lägenheten skulle ingå i bodelningen. Högsta domsto-

len konstaterade att en bostadsrätt har ett ekonomiskt värde och får överlåtas mot betalning, något som en hyresrätt inte får. Den som i samband med en ombildning förvärvar en bostadsrätt kommer därmed att förvärva en tillgång. Tillgången blir samboegendom om förvärvet har skett för gemensam användning. Bostadsrätten ansågs därmed utgöra samboegendom och skulle ingå i bodelningen mellan parterna.

En andrahandshyresgäst ansågs ha nyttjanderätt direkt i förhållande till fastighetsägaren

(28 december, "Lägenheten på Sibyllegatan")

En fastighetsägare ingick ett hyresavtal med ett bolag för att bolaget i sin tur skulle hyra ut lägenheten i andra hand. Bolaget hade inte något eget behov av lägenheten. Andrahandshyresgästen blev uppsagd från lägenheten efter närmare sju år. Andrahandshyresgästen väckte då talan för att få det fastställt att andrahandshyresgästen hade nyttjanderätt direkt i förhållande till fastighetsägaren. Enligt Högsta domstolen hade fastighetsägaren och bolaget en intressegemenskap. Högsta domstolen konstaterade också att det hade skett ett kringgående av bestämmelser om besittningsskydd och om skälig hyra. Högsta domstolens biföll därför andrahandshyresgästens talan.

STRAFFRÄTT

Restaurangarbete under orimliga villkor var människoexploatering

(NJA 2022 s. 23, "Arbetet i restaurangen")

Ett gift par från Bangladesh kom till Sverige för att studera och arbeta. De saknade bostad. En restaurangägare erbjöd makarna att bo i ett rum i en lägenhet som han disponerade. Han kom därefter överens med makarna om att de skulle arbeta i restaurangen. För arbetet skulle makarna, utöver fri kost och bostad, erhålla viss lön. Makarna arbetade därefter i restaurangen

under en period och för mannen blev det långa arbetsdagar. Restaurangägaren hade dock aldrig haft för avsikt att betala någon lön och makarna fick därför aldrig någon annan ersättning för sitt arbete än förmånen av fri kost och bostad. När makarna begärde att få ut sin lön uttalade restaurangägaren att han kunde se till att de blev utvisade. Högsta domstolen kom fram till att restaurangägarens handlande utgjorde människoexploatering. I domen gjorde Högsta domstolen principiella uttalanden om förutsättningarna för straffansvar och påföljdsbestämningen vid människoexploatering.

En person som har avstängts från att delta i högskoleprovet har också kunnat åtalas för osann försäkran

(NJA 2022 s. 118, "Avstängningen från högskoleprovet")

En deltagare i ett högskoleprov hade använt otillåtna hjälpmedel vid ett prov. Universitets- och högskolerådet hade därför återkallat provdeltagarens resultat och stängt av henne från att under viss tid delta i nya prov. Därefter åtalades provdeltagaren för att i samband med provet ha undertecknat en försäkran på heder och samvete om att svaren lämnades utan användning av otillåtna hjälpmedel, trots att försäkran var osann. Högsta domstolen bedömde att förfarandet hos Universitets- och högskolerådet inte hade straffrättslig karaktär och inte avsåg samma brott som ett åtal om osann försäkran. Det stod därför inte i strid med förbudet mot dubbel lagföring och dubbla straff att deltagaren åtalades för osann försäkran.

Prövningen av ett åtal för oaktsam våldtäkt
(NJA 2022 s. 237, "Övernattningen II")

En man och en kvinna hade träffats flera gånger för att ha sex med varandra. Vid ett av deras möten deltog inte kvinnan frivilligt i de sexuella handlingarna och mannen åtalades för oaktsam våldtäkt. Högsta domstolen konstaterade att det inte var utrett att mannen faktiskt misstänkt att

kvinnan inte medverkade frivilligt. Förhållandet att kvinnan i hög grad varit passiv under de sexuella handlingarna talade med viss styrka för att mannen borde ha förstått att hon inte deltog frivilligt. Samtidigt fanns det inte några andra tecken på att hon inte var med på de sexuella handlingarna. Mot bakgrund av deras nära relation och den sexuella samvaro de under en tid haft fanns det inte heller något tydligt stöd i utredningen för att mannen borde ha förstått att kvinnan den här gången, till skillnad från tidigare, inte deltog frivilligt. Högsta domstolen ansåg därför att mannens oaktsamhet i vart fall inte kunde anses som så påfallande klandervärd att den skulle bedömas som grov och föranleda straffrättsligt ansvar.

26 år gammalt mord skulle prövas på nytt efter resning

(NJA 2022 s. 424, "Mordet i Husum")

År 1996 försvann en 16-årig flicka. Hon påträffades död i ett skogsparti ett halvår senare. Det fanns en spermafläck på flickans byxor, men det var med den tidens teknik inte möjligt att få fram någon DNA-profil. År 1998 åtalades en person för mordet. Han dömdes av tingsrätten till åtta års fängelse, men frikändes av hovrätten. Ny teknik gjorde det sedan möjligt att ta fram en DNA-profil ur spermafläcken. DNA-profilen jämfördes med blod från den person som frikändes från mordet och resultatet talade extremt starkt för att sperman kom från honom. Högsta domstolen bedömde att det är sannolikt att personen skulle ha dömts för mordet om den nya bevisningen hade funnits med vid rättegången i hovrätten. Med stöd av den nya bevisningen beviljade Högsta domstolen därför resning till nackdel för personen.

Innehav av två kulsprutepistoler var grovt vapenbrott, inte synnerligen grovt vapenbrott

(NJA 2022 s. 656, "De båda k-pistarna")

En 18-åring åtalades för synnerligen grovt vapenbrott efter att ha förvarat två helau- ▶

tomatiska kulsprutepistoler gömda i sin bostad. Högsta domstolen konstaterade att den viktigaste faktorn vid bedömningen av om ett vapenbrott är synnerligen grovt är antalet vapen. Ett innehav av två särskilt farliga vapen kan rubriceras som synnerligen grovt, men det bör ske enbart undantagsvis, när innehavet vid en sammantagen bedömning framstår som osedvanligt farligt. Utöver graden av farlighet hos vapnen kan även andra omständigheter beaktas, t.ex. om vapnen har innehafts i en sådan miljö att de typiskt sett kan befaras komma till brottslig användning. Högsta domstolen ansåg att innehavet av de två kulsprutepistolerna framstod som mycket allvarligt, men att det inte präglats av sådan osedvanlig grad av farlighet att det skulle rubriceras som ett synnerligen grovt vapenbrott, utan i stället som ett grovt vapenbrott.

Kan ett självmordshot utgöra ofredande?

(NJA 2022 s. 667, "Det obehagliga mejlet")

En man skickade ett mejl till en kvinna som han befann sig i en vårdnadstvist med. Mejlet hade rubriken "well du fick som du ville" och en bifogad bild där mannen hade en snara om halsen och snaran var fäst i en takbjälke. Mannen åtalades för ofredande. Högsta domstolen uttalade att det i sig inte kan anses hänsynslöst att en person uttalar att han eller hon avser att ta sitt liv. Men att bedömningen kan bli annorlunda om uttalandet görs av ren illvilja eller om det annars har utformats på ett sätt som har varit avsett att vara särskilt skrämmande och obehagligt för mottagaren. Högsta domstolen fann att mannen genom bilden medvetet hade gett meddelandet en särskilt skrämmande och brutal utformning samt att han genom rubriksättningen ville ge kvinnan uppfattningen att hon bar skulden för det tilltänkta självmordet. Mannen dömdes för ofredande till dagsböter.

En man som gett andra i uppdrag att begå ett mord dömdes för anstiftan av mord trots att fel person dödades

(NJA 2022 s. 675, "Förväxlingen")

En man gav två personer i uppdrag att skjuta ihjäl en viss person. På grund av förväxling dödades i stället en annan person och gärningsmännen kom aldrig att rikta vapnet mot det tilltänkta offret. Uppdragsgivaren åtalades för sin inblandning i händelsen. Högsta domstolen fann att han gjort sig skyldig till anstiftan av mord avseende den person som dödades. Trots att händelseförloppet kanske hade utvecklats sig på ett, från uppdragsgivarens synpunkt, helt önskat sätt, så ansågs han ha uppsåt till det angrepp som faktiskt kom till stånd. Den gärning som anstiftan avsåg var straffrättsligt likvärdig med den gärning som faktiskt begicks och utfallet av anstiftan var en tänkbar följd av det händelseförlopp som anstiftaren hade satt i rörelse. Uppdragsgivaren frikändes dock från åtalet avseende det tilltänkta offret. Högsta domstolen fann att händelseförloppet inte hade kommit så långt att det varit fråga om ett s.k. fullbordat försök. Dessutom ansågs uppdragsgivaren inte ha haft uppsåt till två eller flera personers död, vilket skulle krävas för att han skulle kunna dömas för båda brotten.

Svensk domstol är behörig att pröva mål om folkrättsbrott i Sudan

(10 november, "Universalitetsprincipen")

En schweizisk medborgare åtalades för medhjälp till folkrättsbrott, grovt brott. Åtalet avsåg gärningar som han och en medtilltalad, som är svensk medborgare, påstods ha begått i Sudan i egenskap av företrädare för bolag inom en svensk koncern. Högsta domstolen prövade om svensk domstol är behörig att pröva åtalet mot den schweiziske medborgaren. Domstolen konstaterade att brottet enligt de svenska lagreglerna omfattas av s.k. universell jurisdiktion. Det innebär att en svensk domstol som utgångspunkt är behörig att pröva målet oberoende av vem som har begått brottet, vem brottet har

riktats mot och var brottet har begåtts. Vid utövande av universell jurisdiktion krävs det även någon form av anknytning till Sverige för att ett åtal ska kunna prövas här. Ytterligare en förutsättning är att det inte finns något hinder mot det i allmän folkrätt. Högsta domstolen kom fram till att anknytningen till Sverige var tillräcklig för att åtalet skulle få prövas i svensk domstol och att det inte fanns något hinder mot det i allmän folkrätt.

Oaktsamhet beträffande målsägandens ålder i ett mål om våldtäkt mot barn

(30 november, "Chattkontakten")

Den tilltalade åtalades för våldtäkt mot barn bestående i att han hade förmått en trettonåring till samlag mot betalning. Den tilltalade och målsäganden kände inte varandra, de hade fått kontakt på ett öppet anonymt chattforum samma dag som händelsen ägde rum. Frågan var om den tilltalade hade varit omedvetet oaktsam beträffande omständigheten att målsäganden var under 15 år. Högsta domstolen uttalade bl.a. att i en situation med tydliga indikationer på att den unge är underårig är det oaktsamt att genomföra sexuella handlingar med den unge utan att först ha förvissat sig om att han eller hon trots allt har åldern inne. Ofta är det fråga om något ganska enkelt, som att fråga, tänka efter eller kontrollera de närmare förhållandena. Är det fråga om en helt ny, i vissa fall anonym, kontakt medför det ett ökat krav på gärningsmannen att vara försiktig. Högsta domstolen kom fram till att den tilltalade hade kunnat inse att det fanns en risk för det om han hade tänkt efter, något som också kunde begäras av honom. Den tilltalade hade därför varit omedvetet oaktsam beträffande målsägandens ålder. Högsta domstolen dömde den tilltalade för våldtäkt mot barn till fängelse.

Grovt rattfylleri med A-traktor

(27 december, "A-traktorn")

En 15-åring körde sin A-traktor mitt i natten på en länsväg utan annan trafik. Ett utandningsprov visade att han hade en alkoholkoncentration över gränsen för grovt rattfylleri. Högsta domstolen konstaterade att rattfylleribrott med A-traktor, tidigare EPA-traktor, typiskt sett utgör en påtaglig risk i trafiken, trots att den högsta hastighet som ett sådant fordon kan köras i är 30 kilometer i timmen. Högsta domstolen klargjorde därmed att rattfylleri med en A-traktor ska bedömas på i princip samma sätt som rattfylleri med bil. Brottet är alltså regelmässigt att bedöma som grovt när förarens alkoholkoncentration överstiger gränsvärdena för grovt rattfylleri i trafikbrottslagen, såvida det inte rör sig om ett undantagsfall med förmildrande omständigheter. Högsta domstolen konstaterade att det inte fanns några förmildrande omständigheter och att det därför var fråga om ett grovt rattfylleri.

Avgörande medverkan i utredning om egen brottslighet medförde strafflindring

(28 december, "De två narkotikadistributörerna")

Sedan två personer kontaktat polisen och berättat att de tvingades sälja narkotika och fruktade för sina liv lämnade de uppgifter om narkotikahandlingen. Med anledning av uppgifterna genomfördes en husrannsakan och bl.a. narkotika och en pistol påträffades. De två personerna åtalades och dömdes för grovt narkotikabrott och grovt vapenbrott. Vid straffmätningen beaktades att deras medverkan hade lett till att grova brott kunde klaras upp. Fängelsestraffets längd sänktes från (cirka) sex till fyra år eftersom de uppgifter om egen brottslighet som lämnats hade avgörande betydelse för utredningens genomförande, för att det kunde säkras bevisning och för att det över huvud taget inleddes en förundersökning.

Några händelser under året

14 mars

Högsta domstolen besökte Södertälje tingsrätt. Från Högsta domstolen deltog justitierådet Johnny Herre, beredningschefen Cecilia Hager, justitisekreteraren Martina Bozzo, domstolshandläggaren Therese Johansson och administrativa fiskalen Jeanette Sirsjö.

21 mars

Norges högsta domstol anordnade ett seminarium om same-rättsliga frågor. Från Sverige deltog ordföranden i Högsta domstolen, Anders Eka, och justitierådet i Högsta förvaltningsdomstolen, Thomas Bull.

31 mars – 1 april

Ordföranden Anders Eka deltog i ett möte för styrelsen i Network of the Presidents of the Supreme Judicial Courts of the European Union. Mötet hölls i Ljubljana, Slovenien.

26, 27 och 29 april

Fokusgruppsseminarier anordnades i Högsta domstolen. Representanter från domstolar, advokat kåren, Åklagarmyndigheten, media, universitet och andra statliga myndigheter lämnade synpunkter på Högsta domstolens domskrivning och externa kommunikation.

1 maj

Justitierådet Ann-Christine Lindeblad gick i pension. Hon tillträdde som justitieråd 2002.

2 maj

Jonas Malmberg tillträdde som justitieråd i Högsta domstolen. Han kom närmast från en anställning som ordförande i Arbetsdomstolen.

5 – 7 maj

Högsta domstolen arrangerade Stockholm Colloquium. Temat för konferensen var öppna data och artificiell intelligens.

12 maj

EU-kommissionären Didier Reynders med delegation besökte Högsta domstolen. Från Högsta domstolen deltog ordföranden Anders Eka, avdelningsordföranden Gudmund Toijer och justitierådet Kerstin Calissendorff. Deltog gjorde även huvudsekreteraren i 2020 års grundlagskommitté, Daniel Gustavsson.

16 – 17 maj

Ordföranden Anders Eka och justitierådet Sten Andersson deltog i ett möte anordnat för domare i domkretsen under Göta hovrätt.

20 maj

Ordföranden Anders Eka deltog vid 200-årsjubileet för Hovrätten över Skåne och Blekinge.

16 juni

Högsta domstolen mottog ett besök från det vietnamesiska justitiedepartementet. Från Högsta domstolen deltog justitierådet Stefan Reimer.

1 juli

Justitierådet Kerstin Calissendorff gick i pension. Hon tillträdde som justitieråd 2003.

22 augusti

Jens Wieslander tillträdde som kanslichef i Högsta domstolen. Han kom närmast från en anställning som hovrättsråd och vice ordförande i Svea hovrätt.

24 – 26 augusti

Ett möte för presidenterna i de nordiska högsta domstolarna anordnades på Grönland. Från Högsta domstolen deltog ordföranden Anders Eka och avdelningsordföranden Gudmund Toijer.

29 augusti

Christine Lager tillträdde som justitieråd i Högsta domstolen. Hon kom närmast från en anställning som hovrättslagman i Svea hovrätt.

6 september

Kanslichefen Maria Edwardsson slutade i Högsta domstolen och övergick till anställning som chefsrådman i Solna tingsrätt.

12 september

Högsta domstolen besökte Gotlands tingsrätt. Från Högsta domstolen deltog justitierådet Malin Bonthron, beredningschefen Claes Söderqvist, domstolshandläggaren Charlotta Luthman och administrativa fiskalen Ted Thyrén.

7 oktober

Ordföranden Anders Eka deltog vid en konferens i Bryssel på inbjudan av EU-kommissionären Didier Reynders.

13 – 14 oktober

Avdelningsordföranden Gudmund Toijer deltog vid en internationell konferens i Trier, Tyskland. Temat för konferensen var "European Sovereignty: The Legal Dimension – A Union in Control of its own Destiny".

13 – 15 oktober

Ordföranden Anders Eka deltog vid en konferens i Brno, Tjeckien, som arrangerades av Network of the Presidents of the Supreme Judicial Courts of the European

Petter Asp
Justitieråd

Union. På programmet stod bl.a. frågor om allmänhetens förtroende för rättsväsendet samt disciplinära förfaranden.

17 – 18 oktober

Högsta domstolen besökte Mora och Falu tingsrätt. Från Högsta domstolen deltog justitierådet Sten Andersson, justitiesekreterarna Elisabeth von Salomé och Maria Schöllin, beredningsjuristen Anna Mirzadeh-Cederlund samt administrativa fiskalen Rebecka Jungstedt.

9 november

Högsta domstolen anordnade ett prejudikatseminarium med inriktning mot straffrätt och straffprocessrätt. Vid seminariet deltog ett 40-tal inbjudna gäster från domstolar, Riksåklagaren, advokatkåren och universitet.

22 november

Högsta domstolen mottog ett studiebesök från Centerpartiets riksdagsgrupp. Från Högsta domstolen deltog ordföranden Anders Eka, kanslichefen Jens Wieslander och administrativa fiskalen Ted Thyrén.

4 – 6 december

Ordföranden Anders Eka deltog vid 70-årsjubileet för EU-domstolen i Luxemburg under temat ”Bringing Justice Closer to the Citizen”.

6 december

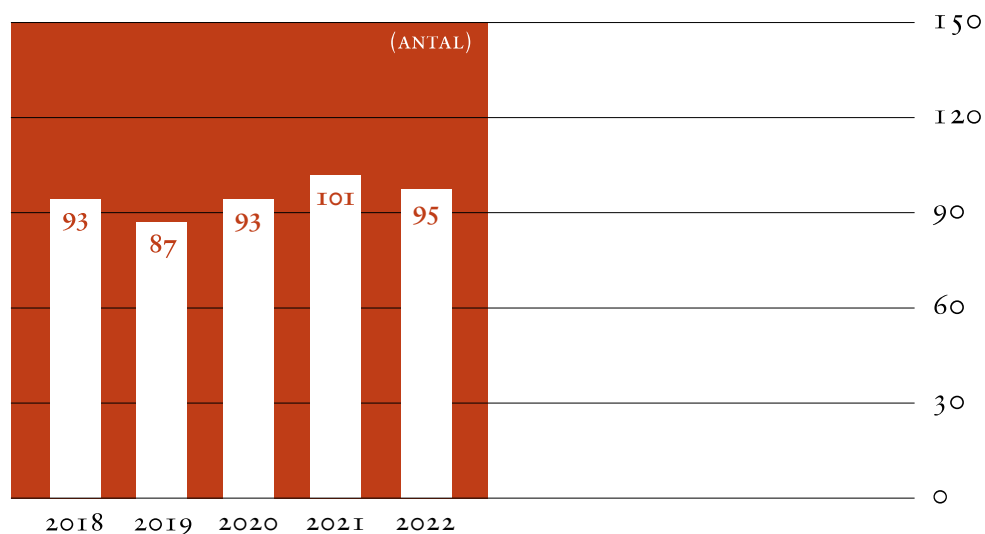
Högsta domstolen besökte Attunda tingsrätt. Från Högsta domstolen deltog justitierådet Petter Asp, beredningschefen Claes Söderqvist, justitiesekreteraren Hanna Hallonsten, domstolshandläggaren Therese Johansson och administrativa fiskalen Rebecka Jungstedt.

15 december

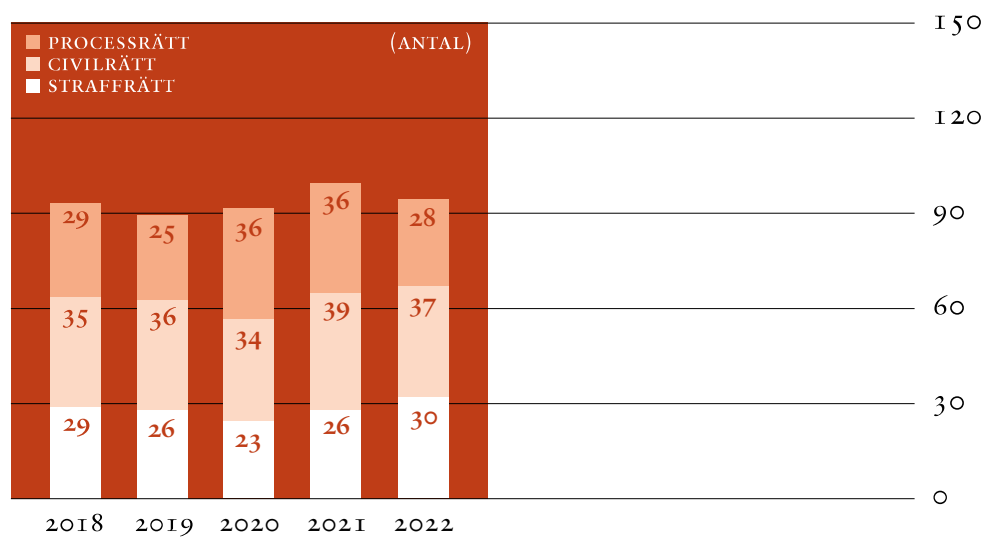
Regeringen utnämnde Anders Perklev och Margareta Brattström till nya justitieråd. Tillträde sker den 17 april 2023.

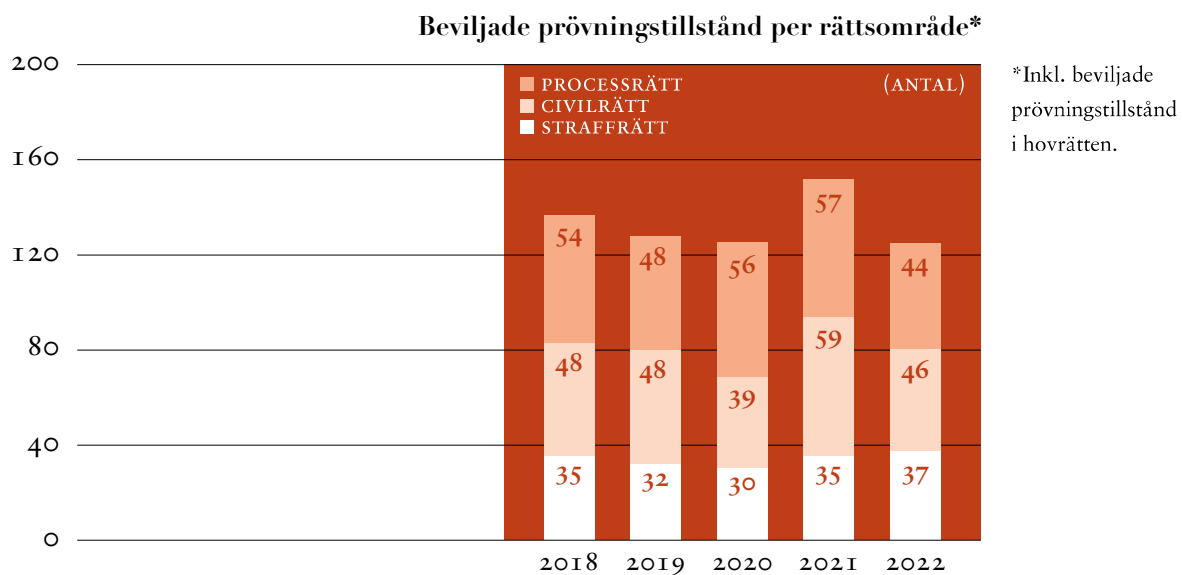
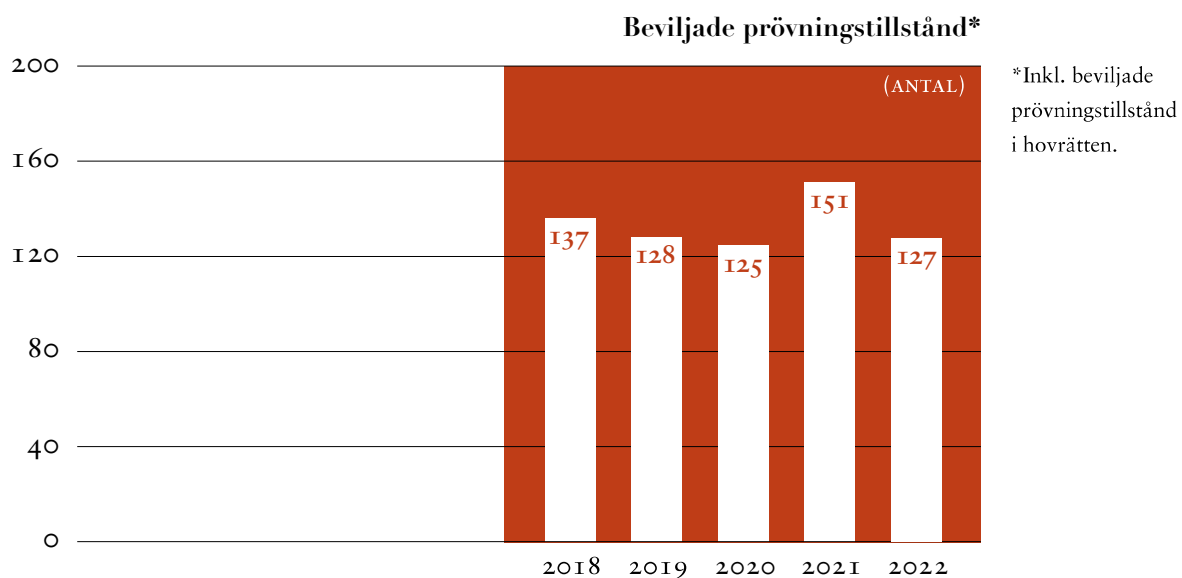
STATISTIK

Prejudikat

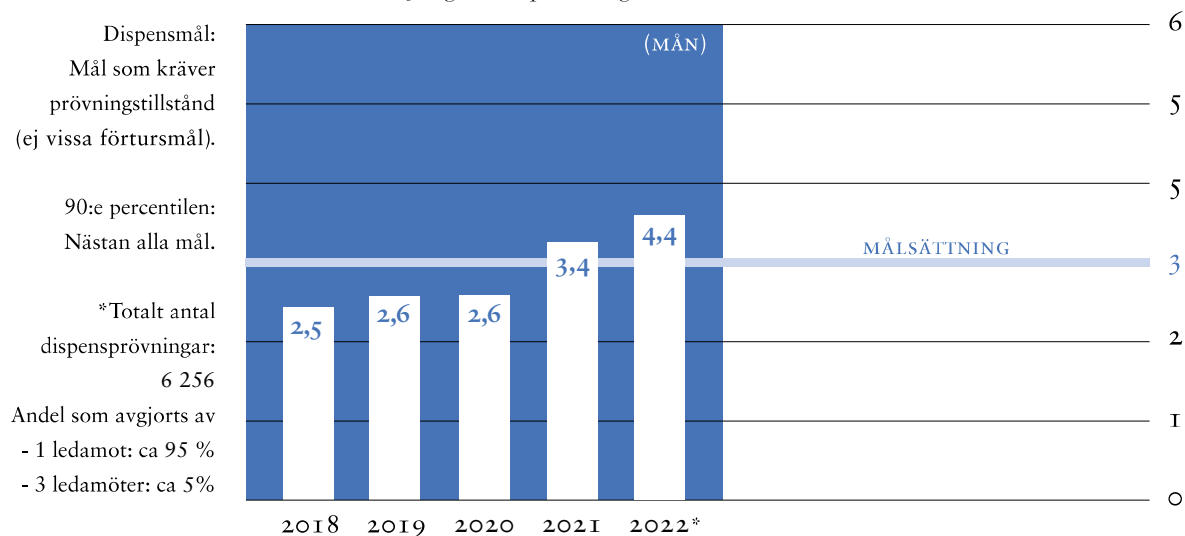
Prejudikat per rättsområde

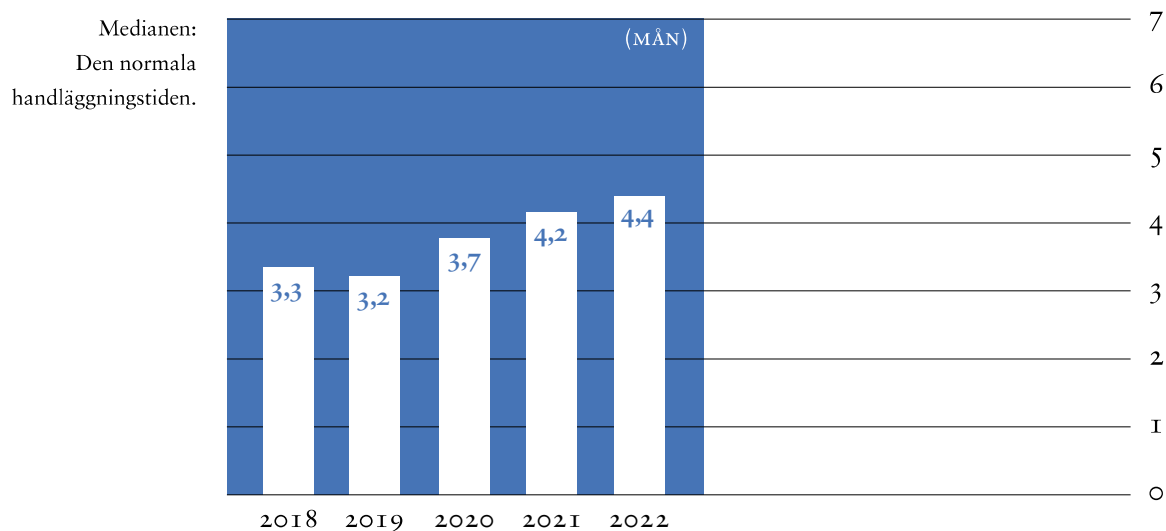

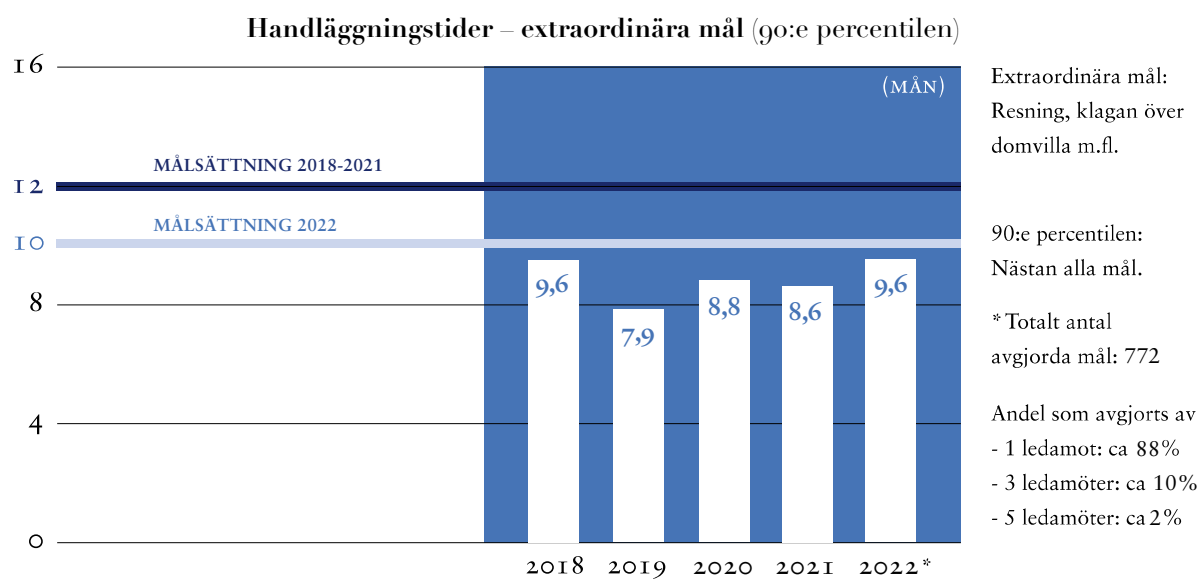
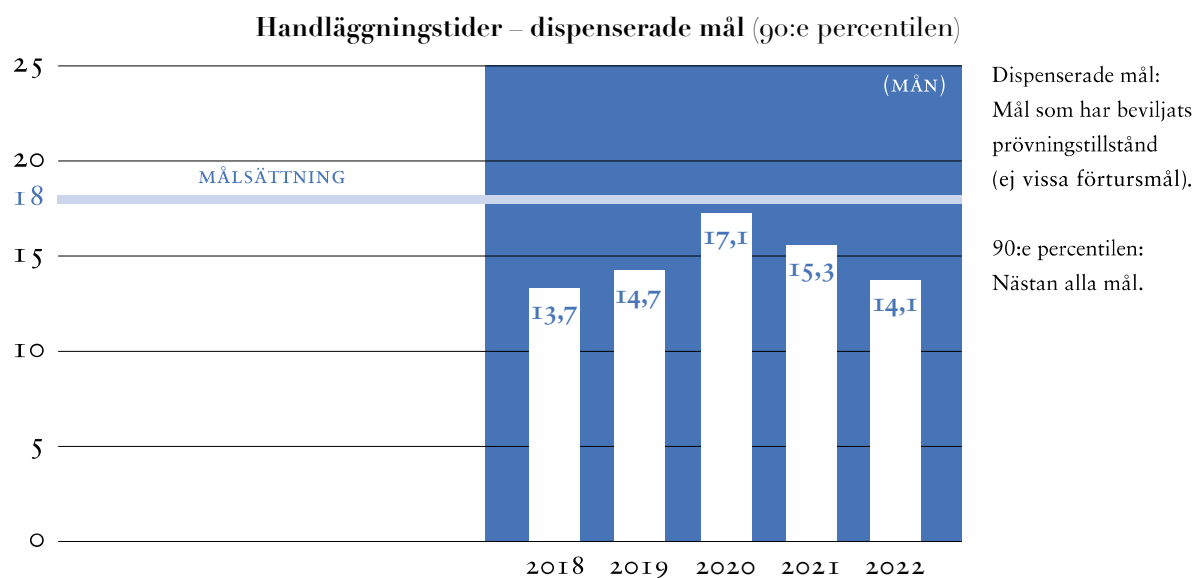
Handläggningstider – dispensmål (90:e percentilen)

Tid till beslut i frågan om prövningstillstånd

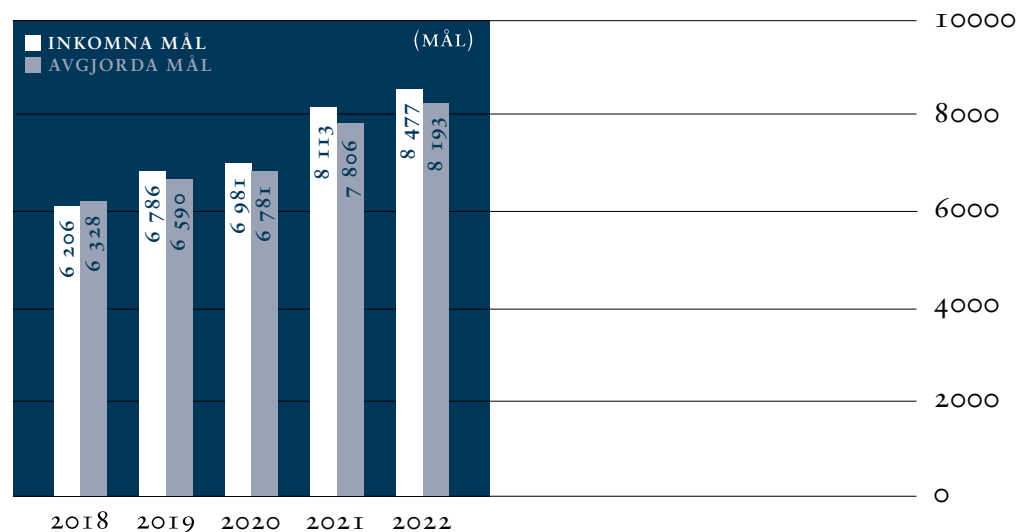

Handläggningstider – tid till beviljade prövningstillstånd (medianen)

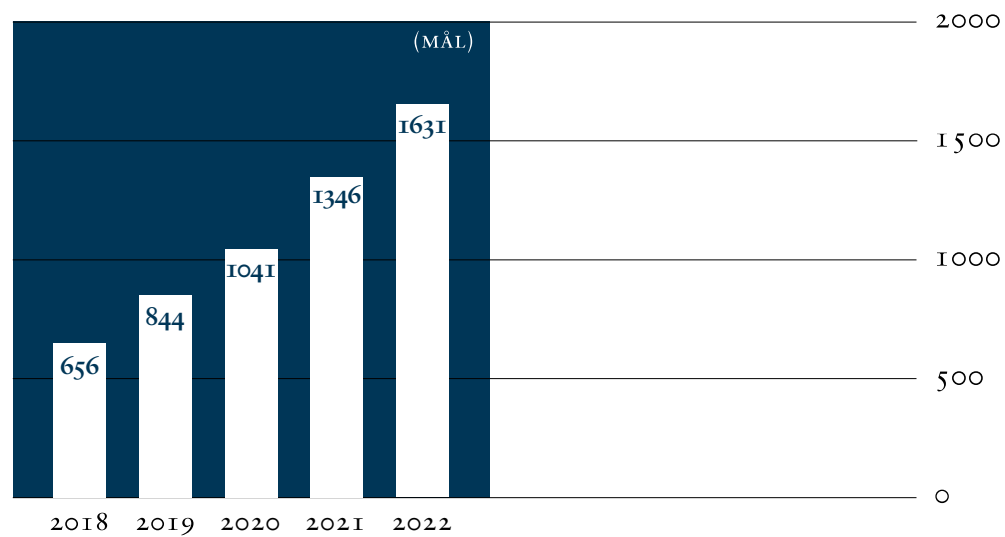

Totalt antal inkomna och avgjorda mål

Totala balanser

Högsta domstolens ledamöter

ANDERS EKA, FÖDD 1961, LEDAMOT SEDAN 2013, ORDFÖRANDE SEDAN 2018
 GUDMUND TOIJER, FÖDD 1956, LEDAMOT SEDAN 2007, AVDELNINGSORDFÖRANDE SEDAN 2016
 JOHNNY HERRE, FÖDD 1963, LEDAMOT SEDAN 2010
 AGNETA BÄCKLUND, FÖDD 1960, LEDAMOT SEDAN 2010
 SVANTE O. JOHANSSON, FÖDD 1960, LEDAMOT SEDAN 2011
 DAG MATTSSON, FÖDD 1957, LEDAMOT SEDAN 2012
 STEN ANDERSSON, FÖDD 1955, LEDAMOT SEDAN 2016
 STEFAN JOHANSSON, FÖDD 1965, LEDAMOT SEDAN 2016
 PETTER ASP, FÖDD 1970, LEDAMOT SEDAN 2017
 MALIN BONTHRON, FÖDD 1967, LEDAMOT SEDAN 2017
 ERIC M. RUNESSON, FÖDD 1960, LEDAMOT SEDAN 2018
 STEFAN REIMER, FÖDD 1962, LEDAMOT SEDAN 2019
 CECILIA RENFORS, FÖDD 1961, LEDAMOT SEDAN 2019
 JOHAN DANIELIUS, FÖDD 1968, LEDAMOT SEDAN 2020
 JONAS MALMBERG, FÖDD 1962, LEDAMOT SEDAN 2022
 CHRISTINE LAGER, FÖDD 1962, LEDAMOT SEDAN 2022

Postadress: Box 2066, 103 12 Stockholm
Besöksadress: Riddarhustorget 8, Stockholm